

67-72-75/1
25.05.2016

Спеціалізованій вченій раді
Д 35.052.11 у Національному
університеті "Львівська політехніка"

Відгук офіційного опонента
проф. Василенка Олександра Борисовича
на дисертацію
Кліщ Оксани Андріївни
**«Світлова інсталяція як засіб композиційного
формування образу міського простору»**

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 - теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Актуальність теми дисертації

Автор дисертаційного дослідження торкається актуальних проблем у сучасній теорії архітектури, що визначаються низкою невирішених питань з використання світла в функціональних міських просторах, застосування світлових інсталяцій у композиційному формуванні образу нічного міста, підкресленні ідентичності міського простору та прочитуваності структури міста під впливом штучного освітлення.

Оскільки світлові інсталяції, на сьогодні, вважаються вагомим інструментом композиційного формування міського простору, що надає широкі можливості для пошуку виразних образних рішень, дисертантом визначено: необхідність уточнення змісту поняття світлової інсталяції як семантичної форми в системі освітлення міського простору; потребу досліджень характеристик різних видів світлових інсталяцій, їх впливу на архітектурно-просторову композицію міста та на орієнтацію людини в міському просторі; необхідність проведення комплексного дослідження напрямків застосування світлових інсталяцій у формуванні образу міських просторів; потребу вдосконалення методики архітектурного проектування, яка враховуватиме композиційні прийоми формування світлового образу архітектури міста засобами світлових інсталяцій.

Науковий апарат роботи містить всі необхідні складові: об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, методи, наукову новизну дисертаційного дослідження та практичне значення отриманих результатів, інформацію про їх апробацію і впровадження.

Дослідження виконане в межах наукового напрямку кафедри дизайну і основ архітектури Національного університету «Львівська політехніка» «Дизайн в системі природи, суспільства та архітектури. Збереження навколишнього середовища та сталий розвиток» і науково-дослідної теми кафедри містобудування НУЛП «Методологічні основи розвитку та реконструкції мережі поселень та вибраних міст у сучасних економічних умовах», номер державної реєстрації 0113U005280.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи здобутки дисертаційного дослідження, варто відмітити новизну отриманих результатів, що мають наукове значення і полягають в:

- уточненому трактуванню терміну «світлова інсталяція» у міському просторі;
- виявлених базових положеннях розвитку і формування світлового образу міського простору на різних історичних етапах, особливостях виникнення світлових інсталяцій і напрямків їх сучасного застосування у міському просторі;
- закладеній науковій базі для досліджень композиційного формування світлового образу міського простору, що опирається на архітектурні і містобудівні підходи, прикладні методи та комплексну методику дослідження;
- проведеній класифікації світлових інсталяцій у міському просторі;
- визначених композиційних складових візуально-просторових світлових образів міста;
- розроблених прийомах та сформульованих методичних рекомендаціях композиційного моделювання архітектури візуально-просторових образів міського простору засобами світлових інсталяцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

В результаті розглянутого широкого спектру літературних джерел (понад 200) та результатами аналізу світового досвіду застосування світлових інсталяцій у міському просторі було здійснено систематизацію існуючих сьогодні теорій, концепцій та підходів у сфері композиційного формування міських просторів і їх світлового середовища. У дослідженні використано, узагальнено статистичний матеріал та результати натурних обстежень міського простору Львова. Робота відзначається високим методологічним рівнем дослідження. Достовірність результатів забезпечені коректно вибраними методами відповідно меті та завданням дослідження.

Детальне ознайомлення із текстом дисертації Кліщ О.А. дає підстави стверджувати, що всі наукові положення і висновки, які автор запропонував у дослідженні світлової інсталяції як засобу композиційного формування образу міського простору, належним чином обґрунтовані. Робота опирається на багатоплановий комплекс наукових праць, що дозволило дисертантові ґрунтовно сформулювати методично-теоретичні засади роботи та її вихідні положення.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Зміст дисертації складається із вступу, термінологічного словника, п'яти розділів дослідження, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг – 226 сторінок, з них: 126 сторінок основного тексту, список використаних джерел з 266 найменувань на 27 сторінках, 57 сторінок із рисунками і таблицями та 5 додатків на 16 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, завдання та методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів.

Перший розділ «ПЕРЕДУМОВИ І СТАН ДОСЛІДЖЕННОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СВІТЛОВИХ ІНСТАЛЯЦІЙ У МІСЬКОМУ ПРОСТОРИ» присвячено систематизації знань у галузі формування нічного образу міст та застосування світлових інсталяцій у міському просторі. У архітектурній практиці існує ряд таких понять як «світлова архітектура», «світловий

урбанізм», «світловий дизайн», «світлове мистецтво», «світлова інсталяція», «світловий образ» та ін., що свідчить про актуальність і міждисциплінарність тематики дослідження та потребу врахування багатоаспектності формування композиційного образу міського простору із вивченням положень дизайну, архітектури та містобудування. У даному розділі проводиться огляд бази теоретичних напрацювань і практики проектування міського простору, а також результатів досліджень із суміжних спеціальностей, що є необхідним для галузі формування світлового середовища міст. Уточнюється поняття «світлова інсталяція», що позиціонується автором як креативна форма застосування світлових технологій, що використовується в процесі композиційного формування образу архітектури міста і може виконувати функції штучного (функціонального) освітлення міських об'єктів та простору, а також світлового мистецтва.

У другому розділі «МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СВІТЛОВИХ ІНСТАЛЯЦІЙ У МІСЬКОМУ ПРОСТОРІ» викладено архітектурно містобудівні підходи до проведення досліджень світлового середовища міста, а також загальнонаукові та прикладні методи отримання та аналізу даних, що впливають на формування штучного світлового середовища міста та застосування світлової інсталяції в міському просторі. До них належать методи аналізу джерельної бази, проведення натурних досліджень, морфологічного, композиційного та містобудівного аналізу простору, типологічної класифікації, порівняльного аналізу та метод узагальнення. Застосовані в дослідженні методи опираються на теоретичні аспекти та принцип багатоплановості системного підходу.

Комплексна методика включає аналіз об'єктивної складової формування візуально-просторового образу міста – структурно-просторові характеристики міста, а також аналіз його сприйняття – суб'єктивної складової.

У третьому розділі «ОСВІТЛЕННЯ І СВІТЛОВІ ІНСТАЛЯЦІЇ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРІ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ» на основі здійсненого аналізу літературних джерел та матеріалів досліджено розвиток та закономірності формування системи освітлення міського простору та виділено п'ять етапів еволюції світлового середовища міст. Також, розглянуто сучасні засоби та технології формування світлових інсталяцій, способи та результати їх застосування і вивчено особливості сприйняття міського простору під впливом штучного освітлення. Штучне освітлення міст, як правило, змінює сприйняття міського простору, його морфології, містобудівної та архітектурної композиції. Відбувається акцентування лінійно-вузлового характеру простору, змінюється масштаб стрічкової забудови, міська тканина набуває аморфності, втрачаючи геометричну побудову. У впливі на архітектурну композицію слід відмітити звуження простору, зміну кольору та пластики архітектурної форми. Змінюється інформативність середовища, відбувається підкреслення особливих функцій та вплив на психологію сприйняття простору.

Класифікація основних видів світлових інсталяцій проведена за такими характеристиками як колір (монохромні жовті, білого спектру світла,

поліхромні), масштаб (загальноміські, ансамблеві, ансамблеві), морфологія (площинні, одноелементні, багатоелементні).

У четвертому розділі «ПІДХОДИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОГО ОБРАЗУ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ ЗАСОБАМИ СВІТЛОВИХ ІНСТАЛЯЦІЙ» на базі застосованих містобудівних і архітектурних підходів до формування світлового середовища міста та комплексної методики проведення досліджень світлової інсталяції у міському просторі визначено головні об'єктивні та суб'єктивні фактори, що впливають на процес формування світлових візуально-просторових образів міського простору. Виділено види візуально-просторових світлових образів міста, що поділяються за наступними характеристиками: пам'ятковими (архітектурні, історичні, символічні або культурні образи), структурними (образи структурних елементів міста та їх складових), колірними (монохромні жовті, білого спектру світла, поліхромні світлові образи), масштабними (макро-, мезо-, мікрообрази в результаті застосування загальноміських, ансамблевих, локальних світлових інсталяцій) та ін. Сформульовано основні прийоми композиційного моделювання світлових візуально-просторових образів архітектури міста, їх характеристики та композиційні засоби. До прийомів моделювання візуально-просторових образів міста засобами світлових інсталяцій належать: трансформація, акцентування та розсосередження.

У п'ятому розділі «МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ КОМПОЗИЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ СВІТЛОВОГО ОБРАЗУ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ» наведено вимоги, концепції та методики формування світлових візуально-просторових образів міста. Систему рекомендацій формування світлових інсталяцій в різних типах міського простору сформульовано відповідно до структурно-логічної схеми дослідження, що дозволило вивести поетапність рекомендацій та згрупувати методи дослідження міського простору та застосуванні світлової інсталяції у композиційному формуванні цілісного нічного образу міста.

Львів визначається як універсальне місто для апробування результатів дослідження та моделювання різнотипних світлових візуально-просторових образів міста. До модельованих просторів належать простори історичного ядра міста, центральної частини міста (серединної зони) та периферійних зон. В межах кожної із зон наявні різні типи просторів, які є характерними, типовими для даної зони. Моделювання різних типів світлових візуально-просторових образів Львова дозволило виділити пріоритети у застосуванні прийомів композиційного моделювання візуально-просторових образів міста засобами світлової інсталяції.

Загальні висновки відповідають поставленим завданням та відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Теоретичне і практичне значення результатів, винесених на захист, полягає у можливості використання у професійній діяльності проєктантів визначених прийомів та засобів застосування світлових інсталяцій у композиційному формуванні образу міського простору; основні положення

дослідження можуть мати подальший розвиток у програмах управліннь стратегічного розвитку міст та туризму, служити базою для органів місцевого самоврядування при підготовці концепцій та профільних програм соціально-економічного розвитку міст; теоретичні висновки можуть бути використані у навчальному процесі.

Особистий внесок здобувача полягає у проведеному вперше моніторингу елементів освітлення сучасного Львова і виявленні прийомів композиційного формування візуально-просторових образів міста засобами світлових інсталяцій задля влаштування комфортного, гармонійного та відповідного до денного образу міста його штучного світлового середовища. Теоретично-методична база дослідження може бути поширена для інших міст.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення і результати роботи доповідалися на міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях. Розроблені в дисертації методичні рекомендації по застосуванню світлових інсталяцій в міському просторі були апробовані в навчальних курсах «Соціологія міста» кафедри містобудування НУ «Львівська політехніка» та «Дизайн-проекування» кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Суто теоретичні пошуки впроваджені у практику експонування історичного архітектурного простору, у тому числі на території Національного історико-архітектурного заповідника «Кам'янець» (м. Кам'янець-Подільський).

Результати дисертаційного дослідження висвітлені у 12 публікаціях, з них 1 – розділ наукової монографії, 3 – у фахових виданнях України, 1 – у закордонному фаховому виданні та 7 у інших публікаціях, матеріалах конференцій і тезах доповідей.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, поставленим МОН України. У авторефераті відображено зміст, основні положення та висновки дисертаційного дослідження, проведеного Кліщ Оксаною Андріївною. Зміст автореферату та основні положення є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Загалом, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, до поданої роботи є наступні зауваження:

1. В дисертаційній роботі варто було б докладніше опрацювати та більш системно сформулювати методичні рекомендації щодо застосування світлових інсталяцій у візуально-просторових образах міста.

2. В оформленні роботи присутні деякі помилки редакційного і технічного характеру та стилістичні не доопрацювання, проте вони не зменшують наукової та практичної цінності результатів дослідження.

Загальні висновки й оцінка дисертації

Не зважаючи на зауваження, які не ставлять під сумнів загальну цінність роботи, що загалом, створює позитивне враження, дисертація Кліщ О. А. «Світлова інсталяція як засіб композиційного формування образу міського простору» повністю відповідає спеціальності 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Викладені міркування дають підстави стверджувати, що дисертація є завершеною науковою працею, яка пов'язана з вирішенням актуальних проблем у композиційному формуванні образу міського простору, зокрема, засобами світлових інсталяцій та відповідає вимогам МОН України, які ставляться до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури, зокрема пп. 9, 11, 12, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567, а її автор Кліщ Оксана Андріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Офіційний опонент:

Доктор архітектури, професор,
завідувач кафедрою основ
архітектури та дизайну
архітектурного середовища
Одеської державної академії
будівництва і архітектури

Василенко О.Б.

Підпис засвідчую:

Начальник
кафедри
20.05.2016

Борвіна М